

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра основ архітектурного проектування,
конструювання та графіки

03-07-74М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних завдань та самостійної
роботи з навчальної дисципліни
«Регіональна архітектура»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Архітектура та містобудування»
спеціальності 191 «Архітектура та містобудування»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІБА
Протокол № 3 від 03.11.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Регіональна архітектура» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Архітектура та містобудування» спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної форми навчання [Електронне видання] / Байцар-Артеменко О. В., Ромашко-Майструк О. В., Бевз М. В., Стасюк О. С., Мельник Н. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 26 с.

Укладачі: Байцар-Артеменко О. В., ст. викл. кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки;
Ромашко-Майструк О. В. ст. викл. кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки;
Бевз М. В., д.арх., професор НУ «Львівська політехніка»;
Стасюк О. С., к.арх., ст. викл. НУ «Львівська політехніка»;
Мельник Н. В., асистент НУ «Львівська політехніка».

Відповідальний за випуск: Ромашко В. М., д.т.н., професор, завідувач кафедри основ архітектурного проектування, конструювання та графіки.

Керівник групи забезпечення спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» д. арх., проф. Михайлишин О. Л.

© Байцар-Артеменко О. В.,
Ромашко-Майструк О.В.,
Бевз М. В., Стасюк О. С.,
Мельник Н. В., 2020
© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Основна мета навчального видання.....	5
3. Теоретичні основи інвентаризації пам'яток архітектури .	5
4. Закордонний досвід інвентаризації пам'яток архітектури.....	7
5. Вітчизняний досвід інвентаризації пам'яток архітектури	9
6. Методика та послідовність заповнення інвентарної картки.....	10
7. Форма інвентарної картки, розробленої на каф. РРАК інституту Архітектури Національного університету «Львівська політехніка».....	21
Список рекомендованої літератури.....	25

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Інвентаризація культурної спадщини - це спеціальний вид науково-дослідної роботи з обліку кожної пам'ятки та складання їх списків (реєстрів), які затверджуються державними та місцевими органами влади. Цей облік здійснюється за видами пам'яток (археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури та містобудування, садово-паркового мистецтва, та ін.). На підставі списків облікованих пам'яток формується Державний реєстр нерухомих пам'яток України (далі Реєстр) в якому за кожною пам'яткою закріплюється спеціальний охоронний номер. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру проводиться відповідно до категорії пам'ятки. Таких категорій є дві:

1. Пам'ятки національного значення (куди відносяться найвизначніші будівлі, споруди та ансамблі), внесення пам'ятки до цього реєстру приймається постановою Ради міністрів;

2. Пам'ятки місцевого значення (списки цих пам'яток затверджуються обласними органами державної влади).

Інвентаризація пам'ятки відбувається за допомогою внесення інформації про неї в спеціальну картку. Ці заповнені інвентарні картки виконуються у кількох примірниках і зберігаються в пам'яткоохоронних органах та служать вихідною інформацією для подальших робіт (наукових чи проектних) на пам'ятці. Заповнена інвентарна картка є одним з документів на підставі якого відбувається подання та виноситься рішення про включення цієї пам'ятки у Реєстр. Коли таке рішення прийнято, то пам'ятці присвоюється так званий пам'яткоохоронний номер, який також вноситься в інвентарну картку.

2. ОСНОВНА МЕТА ТА ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основна мета полягає в:

- ознайомленні студентів з принципами та методикою обліку пам'яток архітектури
- формування навичок роботи з інвентарною карткою пам'ятки архітектури та методикою обстеження і опису конкретної пам'ятки і заповнення картки.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ

Основи охорони пам'яток та широкої реставраційної діяльності були закладені в ХІХ ст.

Це завжди було, як справою громадськості, так і держави. Одночасно виникає і само поняття пам'ятки, а одним з напрямків пам'яткоохоронної та реставраційної діяльності стала фіксація пам'яток — фотографії, замальовки, обміри, описи. Такі фіксації, наприклад з поч.. ХХ ст. - це надзвичайно цінний матеріал, яким ми користуємося і нині. На жаль питання обліку, збереження і складування такої інвентарної інформації не було належним чином вирішено і матеріали розсіяні по науково-проектних установах.

За останні 150 років наукові, теоретичні і практичні підходи до реставрації змінилися. Проте, інвентаризація пам'яток архітектури, їх фіксація і документація є однією з важливих форм робіт в пам'яткоохоронній діяльності. Базовим документом тут є інвентарна картка пам'ятки архітектури, з якою дослідник працює безпосередньо на об'єкті і яка є першим кроком до подальшого його вивчення і, яка часто є пропозицією до внесення об'єкту в перелік пам'яток. Подібні картки функціонують в багатьох країнах світу - Канаді, Америці, Англії, Франції, Індії, Італії, Польщі, Мексиці та інших. Метою створення таких карток є задокументування нововиявлених пам'яток, їх початкова фіксація і ідентифікація.

Незважаючи на різноманітність форм інвентарних карток , інформація, яка вноситься в інвентарну картку пам'ятки, як правило, є стандартною. На підставі нашого досвіду

інвентаризації було розроблено в 2000 - 2001 рр. власну інвентарну картку пам'ятки архітектури. Вона орієнтована лише на інвентаризацію будівель чи споруд. Дані, які необхідно внести в інвентарну картку пам'ятки, складаються з семи основних інформаційних блоків. Крім того кожен з блоків містить питання, що описують основну інформацію, другорядну інформацію та додаткову інформацію*. Це свого роду схема на яку можна опиратися при складанні будь-якої інвентарної картки і виглядає вона наступним чином:

1. ІДЕНТИФІКАЦІЯ.

- Основна інформація: назва, тип, адреса.
- Другорядна інформація: історична або друга назва, первісне використання, майбутнє або можливе використання, альтернативна або первісна назва місцевості, розташування.
- Додаткова інформація: ім'я власника, ім'я першого власника, додаткова карта.

2. ЗНАЧЕННЯ (ВАЖЛИВІСТЬ).

- Основна інформація: категорія цінності (архітектурної, історичної, культурної), рівень захищеності.
- Другорядна інформація: законодавча база (охоронний номер, дата його присвоєння і т. д.).
- Додаткова інформація: тут цей пункт, як правило, відсутній

3. ІСТОРІЯ ПАМ'ЯТКИ.

- Основна інформація: датування, збереженість.
- Другорядна інформація: комплексні і часткові зміни, будівельна історія, історичні події, легенди і традиції пов'язані з пам'яткою.
- Додаткова інформація: немає.

4. ОПИС ПАМ'ЯТКИ.

- Основна інформація: матеріали, конструкції.
- Другорядна інформація: ситуація, тип плану, об'єм, загальний опис, стилі, матеріали специфічних частин, декоративні деталі, скульптура і твори мистецтва.
- Додаткова інформація: структурні частини та інші приміщення.

*Подано за Manyal systems of inventorying immovable cultural property Meredith Sykes

5. ЗБЕРЕЖЕШСТЬ.

- Основна інформація: загальний стан.
- Другорядна інформація: стан окремих частин, необхідний рівень збереження, необхідність спеціальних робіт, розвиток, адаптація, фінанси.
- Додаткова інформація: посилання на додаткові звіти, файли, праці.

6. ДОКУМЕНТАЦІЯ.

- Основна інформація: нові фото.
- Другорядна інформація: бібліографія, файли, посилання на додаткові спостереження.
- Додаткова інформація: посилання на додаткові звіти, файли, мікрофільми, карти, рисунки, плани, архіви, фото.

7. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ.

- Основна інформація: дата заповнення, ідентифікаційний номер.
- Другорядна інформація: форма перевірки, ревізії, інспекції, ім'я інспектора.
- Додаткова інформація: окремий лист перевірки інспектором Вищеописана схема включає в себе найважливішу інформацію про об'єкт, що дає змогу всесторонньо описати архітектурну пам'ятку.

Кожна з існуючих в інших країнах інвентарних карток пам'ятки архітектури, тою чи іншою мірою включає, як і наша, всю основну інформацію, доповнюючи її в різний спосіб додатковою і другорядною. Проте кожна з карток має свою форму, свою структуру, свої безумовні плюси, але і свої мінуси, тому питання їх вдосконалення постійно залишається відкритим.

4. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ

Інвентаризація пам'яток здійснюється кожною країною індивідуально, тому форми реєстрів та інвентарних карток дещо різняться у різних країнах. Кожна країна виробляє свою власну інвентарну картку виходячи з індивідуальних історичних та культурних особливостей, досвіду, технічних можливостей. Але

є ряд спільних рис у всіх інвентарних картках. Найчастіше інвентарна картка займає від одного до чотирьох стандартних листів А-4 формату. Як правило, вона або вже комп'ютеризована, або на шляху до комп'ютеризації. Щодо форми самої картки – вони є різними. Наприклад канадська картка є повністю комп'ютеризована. Розроблено ряд табличок з малюнками, як наприклад, види оздоблення стін, архітектурні деталі, типи даху, форми завершення даху, види карнизів і таке інше. Кожен малюнок пронумерований. Так само є пронумерованими таблички з переліком матеріалів. Заповнена картка виглядає, як набір цифр в різних колонках і рядках. Картка включає 85 питань і є досить широкою розглядає локалізацію, екстер'єри, інтер'єри, техніки та матеріали. Завдяки докладності питань і багатому візуальному ряду з нею відносно легко працювати навіть новачкові, а інформація різносторонньо характеризує об'єкт.

Англійська картка складена у вигляді коротких питань, які поставлені таким чином, що при можливості на них відповідають «так» або «ні» (непотрібне викреслюється), а в крайньому разі – одним-двома словами. Додається невеликий ілюстративний матеріал — фото об'єкта і план, намальований від руки. Питання систематизовані за видом будівельних матеріалів, з яких збудовано пам'ятку, наприклад: каменярка, столярка, металеві роботи. Велика увага надається оточуючому середовищу — ландшафту, сусіднім будівлям, вулиці. Проте у цій картці повністю проігноровано описи та фіксації інтер'єрів.

Польська інвентарна картка відзначається багатством ілюстративного матеріалу. На першій сторінці знаходиться ситуаційний план в двох масштабах, фото фасадів, поверхові плани та цікаві елементи. Крім того на першій сторінці знаходиться докладна ідентифікація об'єкту — актуальна та історична адреси, назви місцевості та власників. Весь подальший виклад матеріалу ведеться у формі авторського опису з поділом на частини: історія, опис об'єкту, реставраційні роботи, стан збереження, найголовніші реставраційні зауваження і т. д. Всього картка включає 27 пунктів. Після заповнення така картка охороняється на основі закону про

авторські права. Слід відзначити дуже багату ілюстративну частину цієї картки.

5. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ

В 1996 році на замовлення державного комітету України з будівництва і архітектури в Одесі був вироблений великий пакет пам'яткоохоронних документів — «Місцеві правила охорони і використання пам'яток архітектури, містобудування і природного ландшафту в м. Одесі». Серед розроблених там документів найближчим за змістом до інвентарної картки є «Облікова картка». Вона включає 10 пунктів табличок і додатки. Таблички інформативні, компактні і зручні. Але сама картка є надзвичайно стислою і не містить повної інформації про об'єкт.

Інвентарна картка, яка є в обігу у Львові, функціонує з 1970-х років, її форма була опрацьована спеціалістами Комплексних архітектурно-реставраційних майстерень (сьогодні це науково-проектний інститут «Укрзахідпроектреставрація»). Наш досвід роботи з цією інвентарною картою показав потребу її розширення, особливо в частині графічної фіксації об'єкту, опису інтер'єрів та обладнання. Зважаючи на те, що робота з інвентарною картою висвітлювала певні її недоліки, на кафедрі РРАК було опрацьовано нову версію інвентарної картки. Вона застосовується як з навчальною, так і з практичною метою від 1997 року.

Запропонована інвентарна картка складається з одного листа А-3 формату, складеного навпіл і включає 24 пункти. На першій сторінці вгорі зазначається документ про охорону і охоронний номер. Далі сторінка розділена вертикально на дві частини. З лівого боку передбачене місце на графічні матеріали – ситуаційний план і фото фасадів. Це дає змогу користувачеві швидко зорієнтуватися з чим саме маємо справу і дозволяє в компактній формі подати велику кількість інформації. З правого боку на цій же сторінці вміщено інформацію про статус об'єкту, технічну та історичну вступну інформацію, котра дає перше загальне уявлення про об'єкт. Вся ця інформація подана у

вигляді табличок легких для заповнення і простих в користуванні. Всього перша сторінка вміщує 14 пунктів.

Основну частину картки займає опис. Він займає 2 - 4 ст. картки і включає 9 пунктів, два з яких - екстер'єр і інтер'єр — включають ще і ряд підпунктів. Таким чином утворюється наступна схема опису: територія, екстер'єр (елементи композиції фасадів, елементи декору фасадів), дах, вікна, двері, інтер'єр (сходові клітка, підлоги, стелі, функціональні елементи, декоративні елементи, цінні меблі, цінні предмети техніки, наявні культурні цінності). Всі ці пункти заповнюються як описи згідно з поданим після назви планом. Двадцять другий пункт в запропонованій картці це додатки. Він займає окремий лист, який вкладається всередину основної картки і включає фотофіксацію з місцем для вклеювання фотографій і закріплення плівок, негативу чи позитиву, графічну фіксацію, іконографію та поверхові плани. Все це супроводжується анотаціями. Двадцять третій пункт — бібліографія. В останньому, двадцять четвертому, пункті зазначається автор і дата заповнення.

6. МЕТОДИКА ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ЗАПОВНЕННЯ ІНВЕНТАРНОЇ КАРТКИ

Завдання заповнення інвентарної картки передбачає два основні етапи роботи, які повинні виконуватися паралельно. Перший етап — це натурні дослідження і другий — камеральні роботи, які полягають в опрацюванні літературних джерел та формалізованому викладі результатів матеріалів натурних досліджень. Отже, отримавши завдання на складання інвентарної картки пам'ятки архітектури, спочатку потрібно визначити і вивчити всі літературні та, по можливості, архівні джерела, які стосуються вашого об'єкту. Роботу з картою варто почати з докладного ознайомлення з нею — тобто просто уважно прочитати всю картку від початку до кінця пункт за пунктом. Заповнення картки варто починати з другої сторінки — тобто опису. Докладно описавши і вивчивши будівлю згідно запропонованих пунктів картки, можна легко заповнити таблиці, які вміщені на першій сторінці і які передбачають певне

узагальнення матеріалу. Основною засадою при заповненні картки є те, що жоден з пунктів цієї картки не може залишатися незаповненим. Якщо в процесі роботи не вдалося встановити якісь факти, наприклад особу автора, то у відповідному пункті потрібно написати: «автора не встановлено».

Вказівки до заповнення пунктів картки:

Перша сторінка поділена по вертикалі на дві частини і вміщає чотирнадцять пунктів. Справа вміщено 13 пунктів. Пункт перший — інформація про статус об'єкту, який складається з підпунктів.

Підпункт 1.1. — «адреса». П потрібно написати повністю: місто, вулиця, номер будинку, а також обов'язково поштовий індекс.

Підпункт 1.2. — «власник». Пам'ятка може перебувати у державній, муніципальній (комунальній), відомчій або приватній власності. Цю інформацію можна довідатися шляхом опитування мешканців або працівників, а також отримати в житлово-експлуатаційній конторі (ЖЕКу).

Підпункт 1.3. — «найменування об'єкту». Найменування необхідно написати повністю, без жодних скорочень. Наприклад: навчальний корпус № 1 Національного університету «Львівська політехніка», або Українська греко-католицька церква Святої Євхаристії, колишній костел Божого Тіла монастиря отців Домініканів.

Другий пункт — «первісне призначення об'єкту». Первісне призначення можна визначити гіпотетичне шляхом польових досліджень, спостереження та логічного аналізу, володіючи знаннями про будівельну історію даної місцевості. Первісне призначення може бути відоме з літературних джерел. Деколи первісне призначення визначити досить важко і достовірні дані можна

отримати за допомогою архівного пошуку чи аналізу опублікованих даних з історії об'єкту.

Третій пункт — «сучасне використання». В цьому пункті описується сучасне використання будівлі, яка може мати і декілька функцій одночасно (наприклад в першому поверсі (партері) розташовано кафе (функція громадського харчування)

і перукарня (функція громадського обслуговування), а другий і третій поверхи використовуються як житло). Крім того в цьому пункті зазначається інформація про те чи шкодить чи сприяє дане використання збереженню будівлі. Для цього призначені квадратики поділені наполовину по діагоналі. Напроти кожного з квадратиків вписуємо актуальне використання будівлі чи споруди чи її частини і заштриховуємо одну з половинок квадрату. Заштрихована верхня половина означає, що сучасне використання сприяє збереженню, заштрихована нижня половина означає, що сучасне використання не сприяє збереженню.

В наступному четвертому пункті потрібно вказати автора будівлі — (архітектора, конструктора, митця). Достовірні дані можна отримати за допомогою архівного пошуку або з літератури. Іноді ці імена містяться на фасадах будівлі, або на скульптурних чи інших елементах декору.

В п'ятому пункті потрібно вказати дату побудови та перебудови. Деколи дата побудови написана на фасаді будинку. Іноді цю дату можна прочитати на підлозі сходової клітки, особливо якщо вона вистелена автентичною керамічною плиткою. По стилістиці будівлі можна визначити орієнтовну дату спорудження (як і дату перебудови) з точністю до половини століття, а в двадцятому столітті і з точністю до десятиліття. Достовірні дані можна отримати за допомогою архівного пошуку або з аналізу літератури.

Шостий пункт — «стилістична характеристика будівлі чи споруди». Для заповнення даного пункту достатньо візуального огляду (композиція фасаду, характер декорування). Для орієнтації в стилях наводимо в додатках спеціальну таблицю (див. додаток Г), яка складена враховуючи умови розвитку архітектури Львова та Західної України.

Пункт сьомий — «характеристика цінності». В цьому пункті перераховано можливі позиції цінності об'єкту за видами пам'яток — історії, архітектури, містобудування, мистецтва, археології, природи, документалістики, техніки – і біля кожної розміщено по квадратик. При заповненні даного пункту потрібно заштрихувати квадратик навпроти відповідного виду

пам'яткової цінності, причому заштрихованими можуть виявитися одразу декілька квадратиків. Слід мати на увазі, що у пам'яткових видах перелічено, як нерухомі, так і рухомі пам'ятки, тому їх потрібно виявляти на об'єкті і фіксувати в картці.

В восьмому пункті, який конкретизує попередній, потрібно вказати наявність цінних предметів мистецтва чи елементів декору як в інтер'єрі так і в екстер'єрі будівлі. В цьому пункті перераховано види мистецьких творів, які є найтісніше пов'язані з архітектурою (скульптура, живописні твори, художні вироби з металу, мозаїка, вітраж, настінний розпис, меблі) і біля кожного з них розташовано по квадратику. Даний пункт заповнюється шляхом заштриховування квадратиків навпроти наявного виду твору, причому заштрихована верхня половина означає, що предмет чи елемент декору знаходиться в екстер'єрі будівлі (наприклад, скульптурна група на аттику головного корпусу Львівської політехніки), а заштрихована нижня половина означає, що предмет, елемент декору (або предмети) знаходяться в інтер'єрі будівлі (наприклад серія картин в актовому залі головного корпусу Львівської політехніки).

В дев'ятому пункті потрібно вказати наявність цінних предметів техніки, які пов'язані з пам'ятковим об'єктом (вони можуть бути на ділянці, або в інтер'єрі будівлі). Предмети техніки поділено на групи, які перераховано в даному пункті (обладнання, прилади, інструменти, атрибути, демонстраційні моделі, інше) і біля кожної з груп розміщено по квадратику. Даний пункт заповнюється шляхом заштриховування квадратиків навпроти тої групи, до якої відноситься наявний предмет (або предмети). Причому заштрихована верхня половина означає, що предмет знаходиться на ділянці. Заштрихована нижня половина означає, що предмет (або предмети) знаходяться в інтер'єрі будівлі (наприклад історична колекція хірургічних інструментів в корпусі анатомії Львівського медичного університету). В цьому випадку, заповнюючи дев'ятий пункт інвентарної картки, потрібно заштрихувати нижню половину квадратика, що відноситься до групи «інструменти».

В пункті десятому потрібно вказати наявність цінностей пов'язаних з можливістю їх віднесення до рухомих пам'яток природи, історії, мистецтва (це можуть бути мінералогічні зразки, зразки флори і фауни, зоологічні колекції, анатомічні зразки, унікальні музичні інструменти та ін.) Всі ці види культурних цінностей є перелічені в пункті і біля кожного з них розміщено по квадратику. Якщо, проводячи інвентаризацію об'єкту, було виявлено якийсь з перелічених позицій культурної цінності, то її фіксація проводиться шляхом заштриховування квадратику, що відноситься до відповідної позиції.

Одинадцятий пункт – «збереженість пам'ятки». Для того, щоб заповнити цей пункт потрібно провести обстеження будівлі чи споруди і оцінити наявність втрат первісних елементів. Кращому заповненню цієї позиції сприяє попереднє ознайомлення з архівними та іконографічними матеріалами щодо об'єкту. Потрібно візуально оцінити різницю між первісним і сучасним виглядом будівлі. Варто звернути увагу на механічні пошкодження (наприклад, знищена ліпнина, або збите облицювання, відсутність світильників на сходовій клітці та ін.), зміну матеріалу дверних і віконних заповнень (наприклад металопластикові вікна), зміну форми віконних або дверних прорізів, зміна форми або матеріалу покриття даху (наприклад металочерепиця, встановлення мансардних вікон), застосування балконів, лоджій, добудову дашків і тому подібне. В даному пункті потрібно окремо відзначити збереженість даху і основної частини будівлі. Оцінка проводиться за чотирма категоріями — «вигляд не змінений», «частково змінений», «цілковито змінений», «втрачений» — і напроти кожної з категорій розташовано по квадратику розділеному наполовину по діагоналі. При заповненні потрібно заштрихувати відповідну половинку квадратику біля відповідної характеристики. Заштрихована верхня половина означає дах, заштрихована нижня половина означає основну частину будівлі (як вказано в картці). Заштрихувати можна лише один раз верхню частину і один раз нижню частину квадратику.

Пункт дванадцятий — «технічний стан будівлі чи споруди». В цьому пункті також потрібно окремо відмітити технічний стан

даху і основної частини будівлі. Оцінка проводиться за чотирма категоріями: «добрий», «задовільний», «незадовільний» і «аварійний». Напроти кожної з категорій розташовано по квадратику розділеному наполовину по діагоналі. При заповненні потрібно заштрихувати відповідну половинку квадрата біля відповідного визначення. Заштрихована верхня половина означає дах, заштрихована нижня половина означає основну частину будівлі (як вказано в картці). Заштрихувати можна лише один раз верхню частину і один раз нижню частину квадрата.

Технічний стан може не співпадати зі збереженістю будівлі. Наприклад дах покритий металочерепицею з зміненим кутом нахилу і добудованими мансардними вікнами може бути в доброму технічному стані, але його первісний стан є повністю втрачений. В такому випадку заповнюючи інвентарну картку в пункті 11 («збереженість») потрібно заштрихувати верхню половину квадрата навпроти характеристики «цілковито змінений», а в пункті 12 («технічний стан») заштрихувати верхню половину квадрата навпроти характеристики «добрий».

Пункт тринадцятий — «інженерні мережі». В цьому пункті бачимо розташовані в вертикальному порядку квадратики, і перераховані можливі комунікації по одній біля кожного з квадратиків. При заповненні потрібно заштрихувати квадратик, який знаходиться біля наявного виду мережі. Лівий бік першої сторінки картки займає пункт 14.1 — «ситуаційний план». Залежно від розміру і місцезнаходження будівлі для креслення ситуаційного споруд (або цілий квартал), чи вулицю на якій розташована будівля (декілька сусідніх вулиць або перехресть) — якщо це доцільно.

Під ситуаційним планом в пункті 14.2 передбачено місце для розміщення фото головного фасаду будівлі чи споруди котра інвентаризується.

Переходимо до другої сторінки. Наступні пункти від 15 по 21 включно — це опис будівлі. Вони заповнюються в довільній формі, згідно з інструкціями поданими біля кожного з пунктів.

Пункт п'ятнадцятий — «територія». В цьому пункті дається загальна характеристика ділянки — її розмір, форма, рельєф, розташування, оточення, а також фіксуються елементи благоустрою ділянки — огорожа, ворота, лави, ліхтарі і т.д. Якщо такі елементи є, то вони коротко характеризуються — їх матеріал, форма, колір, стан, час побудови, цінність. Якщо ж таких елементів на території немає, це обов'язково потрібно зазначити.

Пункт шістнадцятий — «екстер'єр». Спочатку в цьому пункті дається загальна характеристика будівлі — розташування на ділянці, об'ємне — просторова структура, кількість фасадів, поверхів, ярусів, матеріал стін та перекриття. Шістнадцятий пункт включає два підпункти.

Підпункт 16.1. — «елементи композиції фасадів» включає опис загальної композиційної схеми вирішення фасадів, а також докладну характеристику елементів, використаних в композиції (ордерні системи декорування, аттик, ризаліт, балкон, еркер і т.п.).

Зазначається матеріал, форма, колір, стиль, стан, датування та мистецька цінність наявних елементів. Залежно від об'єкту можуть бути описані всі ці характеристики, а можуть тільки деякі з них. Наприклад — «головний фасад має центральний ризаліт, фасад по всій довжині членований пілястрами з капітелями іонічного ордеру, ризаліт завершений трикутним фронтоном» — цього буде достатньо.

Якщо мова йде про балкон, то його опис вимагає застосування більшої кількості характеристик — тут маємо справу з балконною плитою, огороженням і дуже часто ще і з консолями, кронштейнами чи колонами. В цьому випадку описуються всі перелічені характеристики, причому, в різних комбінаціях. Якщо якісь деталі важко і довго описувати то можна робити посилання на фото або графічну фіксацію. Наприклад: «огороження балкону з кованої металевої решітки, як показано на рис.(№ рисунку)», або «балконну плиту підтримують атланти, як показано на фото (№ фото)».

Підпункт 16.2. — «елементи декору фасадів». В цьому пункті зазначаються та характеризуються декоративні елементи

фасаду – архітектурний декор, скульптура, рельєф, фактура, розпис, декоративні написи, облицювання керамічною плиткою і т. п. В залежності від елемента потрібно вказати матеріал, форму, колір, сюжет, стан, кількість та цінність.

Сімнадцятий пункт — «дах». В цьому пункті потрібно охарактеризувати форму, тип, конструкцію даху, матеріал покриття і його колір, наявність вікон, люкарн, парапетів, коминів та декоративних елементів. Особливу увагу слід звернути на перебудови і добудови. Сьогодні часто можна зустріти ситуацію при якій половина даху покрита одним матеріалом, а друга половина іншим. Також дах може бути помальований в різні кольори, або накритий матеріалом різного кольору – все це слід фіксувати. Особливо цінними елементами, на які варто спеціально звернути увагу є автентичні декоративні елементи, такі як флюгери, шпилі, решітки і т. п., які були надзвичайно характерними для архітектури кінця XIX початку XX століття, а сьогодні це часто збережено у зруйнованому виді.

Пункт вісімнадцятий – «вікна». Заповнюючи цей пункт потрібно звернути увагу на форму віконного прорізу і на форму самої столярки. Описати тип, матеріал, конструкцію, колір, стан та зазначити автентичність. Що стосується кількості, то до цього пункту опису треба підходити вибірково, наприклад, якщо всі віконні прорізи в будинку прямокутної форми, а три віконні прорізи ризаліту, або один віконний проріз еркеру півокругло завершені, то це слід зазначити. Якщо у будинку віконна столярка частково замінена вікнами з новітніх матеріалів, то в цьому випадку також варто подати кількісні характеристики.

Пункт дев'ятнадцятий — «двері». В цьому пункті окремо описуються двері вхідні і двері внутрішні. Якщо маємо справу зі звичайним багатоквартирним житловим будинком, то описуємо, по-перше, двері вхідні до будинку, по-друге, двері вхідні до квартир, внутрішні – це двері всередині в квартирах. Якщо маємо справу з громадською спорудою, то двері вхідні – це двері до будинку, всі решта – двері внутрішні. Заповнюючи цей пункт потрібно звернути увагу на матеріал, форму, колір, стан збереженості, технічний стан, стиль, автентичність полотна,

клямок, засклення і т. п. Стосовно мистецької цінності, слід звернути увагу, як правило на різьбу і кований метал, які найчастіше зустрічаються на вхідних дверях. До пункту опису «кількість» знову ж таки треба підходити вибірково. Наприклад, при інвентаризації головного корпусу університету не потрібно перераховувати всі двері, але потрібно сказати, що парадний вхід складається з трьох дверей, і т. п.

Пункт двадцятий – «пивниці чи цокольні поверхи». Заповнюючи цей пункт, перш за все, потрібно визначити доступність пивниць та їх використання. Якщо вдалося потрапити в пивницю, потрібно звернути увагу на матеріал і форму склепінь, загальний стан приміщень.

Наступний двадцять перший пункт - „інтер'єр". Цей пункт складається з ряду підпунктів. В ньому потрібно дати загальну характеристику інтер'єру (зробити певне узагальнення), тому заповнити його початкову позицію варто після опрацювання всіх наступних підпунктів.

Підпункт 21.1. – «сходові клітки». В цьому пункті потрібно охарактеризувати форму і тип сходів, зазначити конструктивну схему, освітлення сходової клітки. Окремо описати форму, матеріал, стан сходинок та огороження. Визначити цінність і стильову характеристику елементів, декорування сходової клітки.

Підпункт 21.2. – «підлоги». В цьому пункті потрібно описати матеріал, рисунок, колір, стан та автентичність покриття підлог і обов'язково вказати їх місцезнаходження за приміщеннями. Якщо рисунок паркету, або керамічної плитки важко описати, то варто зробити фото або замальовку і при описі на них посилатися.

Підпункт 21.3. – «стелі». В цьому пункті потрібно зазначити форму, матеріал, стан стелі чи склепіння та обов'язково вказати його місцезнаходження. Варто характер стель чи склепінь позначити на плані поверху. Можна нарисувати план склепінь окремо.

Підпункт 21.4. – «функціональні елементи інтер'єру». В цьому пункті потрібно перерахувати наявні елементи, до яких відносяться огороження, балюстради, колони, печі, каміни,

таблички і т.п. Обов'язково робити опис за приміщеннями, вказуючи їх місцезнаходження, та охарактеризувати їх форму, матеріал, колір, стан, автентичність, датування, мистецьку цінність. Рекомендується проводити опис починаючи від входу і рухаючись в глибину будівлі, а пізніше вгору по поверхах. У цьому підпункті не слід описувати меблів, для цього передбачений окремий підпункт.

Підпункт 21.5. – «декоративні елементи інтер'єру». В цьому пункті потрібно перерахувати наявні елементи, до яких відносяться архітектурний декор (в тому числі стюкові, різьблені у камені, дереві чи іншому матеріалі елементи), скульптура (в тому числі рельєф), розпис, мозаїка, вітраж і т.п. Обов'язково потрібно вказати їх місцезнаходження, та охарактеризувати їх форму, матеріал, сюжет, стан, автентичність, кількість, дату виготовлення, мистецьку цінність.

Підпункт 21.6. — «цінні меблі». В цьому пункті потрібно перерахувати наявні предмети, до яких відносяться столи, стільці, шафи і т.п. Обов'язково потрібно вказати їх місцезнаходження та охарактеризувати форму, матеріал, колір, стиль, зазначити їх кількість, дати характеристику часу їх виготовлення (у XVIII, XIX, XX ст. бажано вказати якомога точнішу дату).

Підпункт 21.7. – «цінні предмети техніки». В цьому пункті потрібно перерахувати наявні цінні історичні предмети техніки, до яких відносяться обладнання, інструменти, прилади, демонстраційні моделі та ін. Обов'язково потрібно вказати їх місцезнаходження та охарактеризувати їх форму, матеріал, призначення, зазначити їх кількість, дати характеристику часу їх виготовлення.

Підпункт 21.8. – «наявні інші культурні чи природні цінності». В цьому пункті потрібно перерахувати наявні інші цінні предмети, до яких можна віднести мінералогічні зразки, зразки флори, фауни, зоологічні колекції та анатомічні зразки, унікальні музичні інструменти і т.п. Обов'язково потрібно вказати їх місцезнаходження та охарактеризувати їх цінність, кількість, вказати датування.

Двадцять третій пункт — «бібліографія». В цьому пункті перелічуються друковані та архівні джерела в яких є інформація про об'єкт, що інвентаризується.

Останній пункт – «автор і дата заповнення картки».

Двадцять другий пункт вміщено окремо у вкладці, яка додається до картки – це «додатки». Вкладка займає лист А-3 формату, складений навпіл. Додатки складаються з чотирьох підпунктів кожен з яких займає одну сторінку.

Пункт 22.1 — це «фото фіксація». З правої сторони на сторінці приклеюємо фотографії, з лівої сторони закріплюємо негатив фотоплівки. Фотографії і негативи повинні бути пронумеровані, номери фотографій і негативів повинні співпадати і на ці номери можна робити посилання в тексті описів. До кожної з фотографій повинна бути зроблена анотація, в якій повинно бути зазначено найменування і місцезнаходження того, що зображено на фото, наприклад: «фрагмент підлоги майданчику сходової клітки на третьому поверсі», «керамічна плитка у холі»; або «фрагмент огороження балкону третього поверху головного фасаду» і т. д.

Пункт 22.2 – «графічна фіксація». На цій сторінці вміщується замальовки цікавих, з точки зору автора, деталей екстер'єру або інтер'єру. Замальовки повинні *бути* пронумеровані (на ці номери можна робити посилання в тексті) та супроводжуватися анотацією, в якій повинно бути зазначено найменування і місцезнаходження того, що зображено на рисунку.

Пункт 22.3 – «поверхові плани». Для поверхових планів виділена окрема сторінка. Як мінімум тут повинні бути вміщені план партеру і типового поверху з анотаціями. Тут слід вмістити копії інвентарних чи інших планів або виконати схематичні плани власноручно.

Пункт 22.4 — «іконографія». Іконографічні матеріали з зображенням об'єкту, що інвентаризується шукаються в старих путівниках, газетах, листівках, книгах, архівних збірках. Якщо такі матеріали знайдені то виконуються їх фотокопії і вклеюються в картку. В анотації обов'язково повністю вказується джерело з якого скопійовано зображення.

**7. Форма інвентарної картки, розробленої на каф. РРАК
інституту Архітектури Національного університету
8. «Львівська політехніка».**

ІНВЕНТАРНА КАРТКА ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ	
Документ про охорону	Охорона №
11.1 Ситуаційний план	1. Загальна інформація: 1.1. Адреса:
	1.2. Власник, орендар:
	1.3. Найменування будівлі:
	2. Первісне призначення:
	3. Сучасне використання (☐ -сприяє збереженню, ☐ -шкодить збереженню): ☐ - _____ ☐ - _____
	4. Характеристика цінності: ☐ архітектура ☐ історія ☐ містобудування ☐ археологія ☐ ландшафт ☐ мистецтво
	5. Автор:
	6. Дата побудови: перебудови:
	7. Стилiстична характеристика:
	8. Збереженість (☐ -даху, ☐ -основної будівлі): ☐ вигляд не змінений ☐ частково змінений ☐ цілковито змінений ☐ зруйновано
11.2. Фото фасадів	9. Технічний стан (☐ -даху, ☐ -основної будівлі): ☐ добрий ☐ задовільний ☐ незадовільний ☐ аварійний

	10. Інженерні комунікації: ☐ вода, каналізація ☐ газ ☐ електрика ☐ інше
--	--

12. ДІЛЯНКА: загальна характеристика (величина, форма, рельєф, озеленення і т.д.); функціонально-декоративні елементи, їх перелік (огорожа, ворота, лави, ліхтарі і т.д.) та характеристика (матеріал, форма, пофарбування, мистецька цінність, стан та ін.); датування:

13. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БУДІВЛІ: кількість поверхів, цоколь або пивниці; тип фундаменту, матеріал і конструкція стін, матеріал міжповерхового перекриття, покрівля мансардний поверх, мезонін

14. ЕКСТЕР'ЄР БУДІВЛІ: загальна характеристика, стан стін, тинькування, обличкування, декору та ін.

14.1. КОМПОЗИЦІЯ ФАСАДІВ: (цоколь, основна частина, завершення) ордерна система, вертикальні та горизонтальні членування, фронтон, аттик, ризаліти, балкони, еркери, колористика і т.д.; стилістична характеристика: _____

14.2. ЕЛЕМЕНТИ ДЕКОРУ ФАСАДІВ: архітектурний декор – колонада, карниз, гзимси, рустування, обрамування вікон, сандрики, балюстради та ін. (їхній опис); мистецький декор – скульптура, рельєфи, розписи і т.д. (їхній опис); матеріали, з яких вони

виготовлені, колористика, стиль, сюжет, стан; датування; кількість; мистецька цінність:

15. ДАХ: форма, тип, матеріал покриття, конструкція, люкарни, комини, декоративні елементи, колір:

16. ВІКНА: форма прорізу, матеріал, колір, автентичність, стан; кількість; обрамування:

17. ДВЕРІ: форма прорізу, матеріал, колір; стиль, автентичність, стан; кількість; мистецька цінність:

18. ІНТЕР'ЄР (загальні зауваги: стилістика, стан по приміщеннях, інше):

18.1. ІНТЕР'ЄР СХОДОВОЇ КЛІТКИ: опис приміщення; сходи: форма, конструкція, східці, огороження (матеріал, стан, автентичність), освітлення:

18.2. ІНТЕР'ЄР ІНШИХ ПРИМІЩЕНЬ: їх кількість (пронумерувати на плані) та загальний опис, функція:

18.2.1. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНТЕР'ЄРУ: в переліку за приміщеннями (огороження, колони, п'єци, ватрани і т.д.) та характеристика (форма, матеріал, колір, стан); датування, стиль, автентичність, мистецька цінність: _____

18.2.2. ДЕКОРАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНТЕР'ЄРУ: в переліку за

приміщеннями (скульптура, рельєфи, розписи, мозаїка, вітражі та ін.); місцезнаходження; характеристика (форма, матеріал, сюжет, стан); автентичність, кількість, датування, мистецька цінність:

18.2.3. ПІДЛОГИ: опис за місцезнаходженням, матеріал, колір, стан, автентичність, мистецька цінність:

18.2.4. СТЕЛІ: опис за приміщеннями; місцезнаходження, форма (склепіння, підшивні та ін.); матеріал, стан, колір:

18.2.5. МЕБЛІ ТА ОБЛАДНАННЯ: перелік та опис за приміщеннями (столи, стільці, шафи, прилади і т.д.); форма, матеріал, колір, стиль; кількість, датування, мистецька цінність:

19. БІБЛІОГРАФІЯ:

20. Картку заповнив: _____

Дата заповнення: _____

20.4. ІКОНОГРАФІЯ, АРХІВНІ КРЕСЛЕННЯ :

Анотація

20.3. ПОВЕРХОВІ ПЛАНИ:

Анотація:

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2002 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 20.05.2020).
2. Игнаткин И. А. Охрана памятников истории и культуры: справочное пособие. Київ : Вища школа, 1990. 223 с.
3. Охрана наследия за рубежом: опыт прошлого и современные проблемы / за ред. Р. А. Мнацаканян. Москва : Институт Наследия, 1995. 145 с.
4. Стасюк О. До проблеми інвентаризації пам'яток архітектури. *Региональные проблемы архитектуры и градостроительства*. 2000. № 2. С. 143-151.

Допоміжна

5. Архітектура українського театру. Простір і дія. Нац. ун-т «Львів. Політехніка». 2-е вид., виправл. і доповн. / В. І. Проскуряков. Львів: Срібне слово, 2004. 583 с.
6. Бесіди про українську архітектуру / за заг. ред. А. О. Пучкова. Київ : Фенікс, 2013. 224 с.
7. В. В. Вечерський. Архітектурна й містобудівна спадщина доби Гетьманщини. Формування, дослідження, охорона: монографія. Держ. ком. буд-ва, архітектури та житл. політики України, НДІ теорії та історії архітектури й містобудування, Голов. упр. містобудування та архітектури Київ. міськдержадмін. Київ : Головкивархітектура: НДІТІАМ, 2001. 349 с.
8. Пам'ятки архітектури та містобудування України : довід. Держ. реєстру нац. культ. надбання / В. В. Вечерський та ін.; за ред. А. П. Мандер. Київ : Техніка, 2000. 327 с.
9. Васильченко В. І., Авдєєва М. С., Солярська І. О, Авдєєва Н. Ю. Історія архітектури : навч. посібник в 3 ч. Ч. 2. Історія української архітектури. Київ : Освіта України, 2012. 300 с.
10. Історія української архітектури / Ю. С. Асєєв та ін.; за ред. В. І. Тимофійенко. Київ : Техніка, 2003. 472 с.
11. Пирожкова И. Г. «Образцовые фасады» как нормативный источник регулирования градостроительства в Российской империи. *Вестник Тамбовского университета. Серия Гуманитарные науки*. 2006. Вып. 3 (43). С. 10-12.

12. Сердюк О. М. Київське житло другої половини XIX — початку XX століття : монографія. Львів : Центр Європи, 2010. 607 с.
13. Прибега Л. В. Дерев'яні храми українських Карпат. Київ : Техніка, 2007. 168 с.
14. Історія українського мистецтва: у 2 т. / гол. ред. Січинський В. Ю. Нью-Йорк : НТШ в Америці, 1956. Т.1. 180 с.
15. А. Г. Данилюк. Традиційна архітектура регіонів України: Полісся. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 147 с.
16. І. А. Дида. Українська архітектура і природа. Роль і місце природи в українській архітектурі : навч. посібник для студ. та аспірантів базових напрямів «Архітектура» і «Мистецтво». Львів : Видавництво Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2007. 128 с.
17. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX — початку XX ст. / П. О. Білецький та ін.; відп. ред. Н. Ю. Асєєва; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ : Наук. думка, 2000. 240 с.
18. A. Hofer, E. Leitner, B. Tscherkes. Lemberg Lviv: Architektur und Stadt/ Architecture and City. 100 Bedeutende Bauwerke / 100 Landmark Buildings. Architektur und Raumplanung der Technischen Universität Wien, Universität Lvivska Polytechnika. Wien : LIT Verlag, 2012. 195 p.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 23.05.2020).
2. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/> (дата звернення: 04.06.2020).
3. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. О. Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (дата звернення: 05.06.2020).
4. Цифровий репозиторій НУВГП. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/metods/> (дата звернення: 28.05.2020).